

Uttalanden rörande förundersökningsledarskap samt möjligheten att förordna om beslag beträffande ett föremål som inte var tillgängligt vid beslutstillfället

Initiativet

I ett beslut den 5 december 2003 i ett tillsynsärende riktade Socialstyrelsen kritik mot dåvarande Huddinge Universitetssjukhus AB. Av detta framgick att företrädare för den s.k. PKU-biobanken vid sjukhuset hade lämnat ut ett blodprov ur biobanken till polisen i samband med utredningen av mordet på utrikesminister AA. Det framgick vidare att blodprovet lämnades ut till polisen sedan åklagare hade beslutat att ta provet i beslag.

Dåvarande chefsjustitieombudsmannen Claes Eklundh beslutade, med anledning av de nämnda uppgifterna, att ta upp förhållandena till utredning i ett särskilt ärende.

Utredning

Diarieblad i Åklagarmyndighetens (dåvarande Åklagarmyndigheten i Stockholm) ärende, tvångsmedelsblankett innehållande ett beslut om beslag av blodprov den 22 september 2003 samt protokoll över beslag i brottmål fordrades in.

Av handlingarna framgick bl.a. följande.

Den 10 september 2003 övertog dåvarande tf. överåklagaren BB förundersökningen om försök till mord. Såväl BB som chefsåklagaren CC fattade under förundersökningen, som kom att gälla mord, beslut om bl.a. tvångsmedel.

Den 22 september 2003 beslutade CC om beslag av ett blodprov. På tvångsmedelsblanketten där beslutet nedtecknats angavs särskilt att blodprovet förvarades på Huddinge sjukhus. Av beslagsprotokollet framgick att beslaget verkställdes den 23 september 2003.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande.

Beträffande beslutet om beslag av blodprovet anmodades Åklagarmyndigheten att lämna upplysningar om vilka överväganden som hade gjorts i fråga om blodprovets tillgänglighet för beslag när beslutet fattades (fråga 1). Mot bakgrund av att det

framgått att såväl BB som CC hade fattat beslut under förundersökningen anmodades Åklagarmyndigheten även att lämna upplysningar om förundersökningsledarskapet var delat mellan flera åklagare och om så var fallet att också ange enligt vilka principer uppdelningen hade gjorts (fråga 2).

Åklagarmyndigheten (BB) kom in med ett yttrande till vilket var fogat upplysningar från CC.

CC upplyste följande.

Den 22 september 2003 fick jag en föredragning av DD på länskrims utredningsrotels våldssektion. Upplysningen handlade om att det på Huddinge sjukhus förvarades ett så kallat PKU-prov avseende EE. Det sades mig också att sjukhuset skulle lämna ut provet, under förutsättning att detta togs i beslag. Det upplystes mig vidare att sjukhuset tidigare lämnat ut prov ur detta register. Jag reflekterade inte närmare om vilken typ av register som det var fråga om, utan när det meddelades mig att sjukhuset var berett att lämna ut provet, utgick jag från att tjänsteman där hade gjort sedvanlig sekretessprövning.

Jag anser att när jag fattade beslut om beslag, så fanns provet tillgängligt för detta tvångsmedel. Det förvarades, som jag uppfattade det, på ett sätt att polisen bara behövde åka dit för att hämta det. Något annat tvångsmedel än beslag blev därför inte aktuellt. Jag fattade därför ett beslut om att provet skulle tas i beslag. Man hade kunnat tänka sig att jag skulle ha beordrat polismän till sjukhuset och sedan, när de stod framför sjukhuspersonalen som skulle lämna ut provet, ha fattat mitt beslut. Jag ansåg emellertid då – och anser alltjämt – att om föremålet finns hos ett allmänt organ som förklarat sig villigt att lämna ut det, så är det tillgängligt för beslag även om det innefattar en bilresa från polishuset för att hämta det.

Polisen åkte efter mitt beslut till Huddinge sjukhus, men innan jag åkte hem på kvällen så hade jag inte fått något besked om att något problem uppstått. Det har därefter upplysts mig att beslaget verkställdes först dagen därpå. Jag ser inte att detta på något grundläggande sätt skulle ha förändrat mitt beslut. Hade jag fått ett samtal från polismännen på platsen och samma förutsättningar som angivits ovan, så skulle mitt beslut ha blivit detsamma.

Om sjukhuset förklarat sig inte vilja lämna ut blodprovet, så hade annat tvångsmedel – husrannsakan – erfordrats för att komma över provet. Det är då högst troligt att jag istället för att själv fatta ett beslut om husrannsakan, skulle ha vänt mig till Stockholms tingsrätt för ett husrannsakensbeslut.

Jag är väl medveten om skillnaden mellan tvångsmedlen husrannsakan och beslag. Jag anser att det beslut jag fattat visat att provet vid tillfället för mitt beslut – mot bakgrund av den information jag hade – var tillgängligt för beslag. Det är inte mitt beslut som tvingat sjukhuset att lämna ut provet, utan sjukhuset ställde som förutsättning upp att mottagandet inte skulle ske ”formlöst” utan att polisen då skulle ta föremålet i beslag.

BB anförde följande.

Jag har funnit det lämpligt att svara på fråga 2 och fråga 1 i nu nämnd ordning.

Fråga 2 angående förundersökningsledningen.

Med anledning av angreppet på AA den 10 september 2004 på NK i Stockholm hade Polismyndigheten i Stockholms län på eftermiddagen samma dag inlett förundersökning avseende försök till mord. Någon skäligen misstänkt för brottet fanns inte. Vid möte hos länskriminalpolisen senare på kvällen övertog jag ledningen av förundersökningen kl. 20.05 då jag ansåg att det var påkallat av särskilda skäl. Även chefsåklagaren CC var närvarande vid mötet hos polisen.

Sedan AA den 11 september avlidit av de skador hon åsamkats förelåg misstanke om mord, s.k. spaningsmord. Polisen värdjade till allmänheten om tips, och information som skulle bearbetas strömmade in av olika slag. Förhör och förnyade förhör hölls med 40–50 vittnen. För att kunna behärska det snabbt växande utredningsmaterialet och ta ställning till de åtgärder som kunde behöva vidtas bestämde jag den 11 september att CC skulle biträda mig under förundersökningen.

Under de första dagarna arbetade både CC och jag på plats uppe hos polisen tillsammans med spaningsledningen. Vi beslutade båda i tvångsmedelsfrågor. Det stod ganska snart klart att utredningen inte kunde förväntas få en snabb lösning. Jag bedömde att situationen skulle bli ohållbar om inte vi åklagare kunde beredas någon ledighet och beslöt därför att vi skulle dela upp arbetet och vår närvaro hos polisen. Uppdelningen sinsemellan gjordes alltefter behov och kunde innebära att vi arbetade varannan dag eller mellan olika klockslag, oberoende av om det var vardag eller helg. Polisen var alltid informerad så att det inte skulle råda någon som helst tvekan om vem polisen skulle vända sig till.

Överenskommelsen mellan CC och mig var helt klar. Vi var överens om vem som var förundersökningsledare. CC hade emellertid befogenhet att själv fatta de beslut som krävdes. Vid tveksamheter skulle jag kontaktas och vi skulle också alltid hålla varandra informerade. Spaningsledningen kände väl till vår överenskommelse.

Bedömning.

Jag är väl medveten om de uttalanden som gjorts om lämpligheten av ett delat förundersökningsledarskap. I förevarande fall var inte förundersökningsledningen delad. Jag var förundersökningsledare och jag biträdde av CC. Jag avstår från att – mer än vad jag sagt ovan – redogöra för målets omfattning och den arbetsansträngning som utredningen krävde, men alternativet till det sätt vi valde att arbeta på hade varit att jag antingen hade tvingats vara tillgänglig för beslut i stort sett jämt eller att jag, när jag tog mig någon ledighet, hade fått hänvisa polisen till ordinarie jouråklagare.

Avslutningsvis vill jag tillägga att numera är förundersökningarna ofta av den omfattningen att det av flera orsaker krävs mer än en åklagare. Det är då nödvändigt att varje åklagare har möjlighet att fatta självständiga beslut.

Fråga 1 angående beslag.

Jag hänvisar till vad CC upplyst.

Bedömning.

CC och jag var helt eniga om hur vi skulle förfara med blodprovet. När Huddinge sjukhus lämnade ut blodprovet skulle detta tas i beslag enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken i likhet med vad som gällde för andra föremål som lämnades in till utredningen.

Sedan jag erfarit att beslut om beslag är fattat innan blodprovet fysiskt var tillgängligt kan jag bara konstatera att förfarandet möjligen inte står i överensstämmelse med en strikt tolkning av de regler som gäller. Även om beslutet fattats av CC är jag som förundersökningsledare ansvarig.

Bedömning

Jag vill inledningsvis framhålla att min granskning gäller åklagares handläggning i vissa avseenden av den aktuella förundersökningen. Den tar däremot inte sikte på hur Huddinge sjukhus hanterade frågan om utlämnande av blodprovet ur PKU-biobanken. Jag tar således inte heller ställning till hur en prövning av rättegångsbalkens bestämmelser om beslag mot bl.a. reglerna i lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. bort utfalla.

Ledningen av förundersökningen

BB har upplyst att hon var förundersökningsledare, att CC biträdde henne under förundersökningen och att han hade befogenhet att själv fatta de beslut som krävdes. Utredningen har visat att såväl BB som CC fattade beslut om bl.a. tvångsmedel under förundersökningen.

I 23 kap. 3 § rättegångsbalken (RB) föreskrivs att beslut att inleda en förundersökning skall fattas av polismyndighet eller åklagaren. Vidare anges i vilka fall en förundersökning skall övertas av åklagaren. Enligt 1 a § förundersökningskungörelsen (1947:948 [FUK]) har förundersökningsledaren ansvar för förundersökningen i dess helhet.

Bestämmelserna i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen utgår således enligt sin ordalydelse från att det är en enda person som är förundersökningsledare. De ger inte utrymme för kollegialt beslutsfattande vid ledningen av en förundersökning och egentligen inte heller för en uppdelning av förundersökningsledarskapet på flera personer. (Se rörande denna fråga bl.a. JO 1998/99 s. 62, särskilt s. 84, den rapport som lämnades av Juristkommissionen med anledning av mordet på statsminister FF, SOU 1987:72, del 2, s. 107 samt Gunnel Lindberg, Åklagaren sedd ur ett förvaltningsrättsligt perspektiv, i Förvaltningsrättslig tidskrift, 2000, s. 37, särskilt s. 44.)

Det principiella synsättet att förundersökningsledarskapet utgör en odelbar helhet har goda skäl för sig. Förundersökningsledaren har det yttersta ansvaret för att avgöra vilka utredningsåtgärder som bör vidtas och hur prioriteringen mellan olika åtgärder bör utfalla. I uppgiften ingår bl.a. att fatta beslut om tvångsmedel, att ge direktiv till utredningspersonalen och att utöva kontroll av att utredningen bedrivs på ett sätt som tillgodoser krav på objektivitet och på värnande av enskildas rättssäkerhetsintressen. Det är givet att det är en fördel om uppgiften fullgörs av en person med ansvar för, och överblick över, förundersökningen i dess helhet. Med en sådan ordning står det alltid klart vem som har att fatta beslut om t.ex. tvångsmedel, och det finns ingen risk att utredningen försvåras av att det råder skilda uppfattningar mellan olika beslutsfattare.

Principen om det odelbara förundersökningsledarskapet är emellertid inte alltid möjlig att fullt ut upprätthålla. Förundersökningsledaren kan under kortare eller längre tid vara förhindrad att fullgöra sin uppgift, t.ex. för att få vila eller föra talan i domstol i ett annat ärende. För att förundersökningen i en sådan situation skall kunna drivas framåt måste det vara möjligt för en annan åklagare att träda in i ärendet. Systemet med s.k. jouråklagare syftar bl.a. till att tillgodose sådana behov.

Det finns i det sammanhanget anledning framhålla att bestämmelsen i 1 a § FUK inte kan tolkas så, att den åklagare som är förundersökningsledare är ansvarig för beslut som under en förundersökning fattas av annan åklagare, t.ex. av en jouråklagare. I annat fall skulle det straff- och disciplinrättsliga ansvaret för fel och försummelser vid myndighetsutövning som sker inom ramen för en förundersök-

ning då knappast kunna göras gällande. Förundersökningskungörelsens föreskrift måste därför förstås så, att den ordinarie förundersökningsledaren har ett övergripande ansvar för förundersökningens bedrivande, men inte för beslut som en annan befattningshavare fattar. När en åklagare tillfälligt träder in i ett ärende får denne rollen som förundersökningsledare och är givetvis ansvarig för de beslut som han eller hon då fattar.

När det gäller förundersökningar av stor omfattning är det självfallet så, som BB också har anfört, att det kan krävas att flera åklagare är insatta i, och arbetar med, ärendet. Det kan i ett sådant ärende redan från början stå klart att åklagaruppgiften inte över tid kan utföras av en åklagare ensam. Principen om det odelbara förundersökningsledarskapet hindrar givetvis inte att flera åklagare arbetar tillsammans med en utredning under ledning av en förundersökningsledare och inte heller att någon av de biträdande eller assisterande åklagarna tillfälligt axlar uppgiften som förundersökningsledare när den ordinarie förundersökningsledaren har förhinder.

Förutom i den nu aktuella förundersökningen hade exempelvis i det s.k. Knutby-ärendet två åklagare ett nära samarbete. Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen har gemensamt genomfört en granskning av ärendet. Vid granskningen har uppmärksamhets bl.a. formerna för åklagarens ledning av förundersökningen och fördelningen av ansvar och arbetsuppgifter mellan de i utredningen medverkande åklagarna. Resultatet av granskningen har redovisats i en rapport den 22 augusti 2005 (RPS/ÅM 2/05).

Av rapporten framgår att förundersökningen i ärendet leddes av en åklagare, huvudåklagaren, och att en annan åklagare assisterade huvudåklagaren. Huvudåklagaren stod i princip för beslutsfattandet. Som understrukits i rapporten är det av yttersta vikt att frågan om vem som leder en förundersökning och därmed bär ansvaret för den framstår som absolut klar. Jag är givetvis av samma uppfattning.

BB har uppgett att både hon och CC arbetade på plats hos polisen tillsammans med spaningsledningen under utredningens första dagar och då fattade beslut i tvångsmedelsfrågor. Jag uppfattar det som att de under denna tid arbetade samtidigt med förundersökningen och att de var för sig fattade beslut. Enligt min uppfattning tyder detta på att de då båda i praktiken fungerade som förundersökningsledare.

Beträffande tiden därefter har BB uppgett att en uppdelning alltefter behov gjordes mellan henne och CC. Rent faktiskt förefaller arbetet då ha bedrivits på så sätt att BB och CC inte tjänstgjorde samtidigt. BB har uppgett att polisen alltid var informerad om vem de vid varje enskilt tillfälle skulle vända sig till. Hon har även uppgett att polisen kände väl till deras överenskommelse.

Det är, som jag berört ovan, givet att det i omfattande förundersökningar kan vara lämpligt att flera åklagare är insatta i, och arbetar med, en förundersökning. Det helhetsansvar som förundersökningsledaren har enligt 1 a § FUK och det principiella synsätt som bär upp denna regel kan däremot enligt min mening inte

frångås genom att arbetet organiseras så att en åklagare, sida vid sida med den åklagare som är förundersökningsledare, fattar beslut om exempelvis tvångsmedel. En sådan ordning som åklagarna synes ha tillämpat under de första dagarna av den aktuella förundersökningen kan inte vara avsedd. I de fall där flera åklagare deltar i arbetet samtidigt är det viktigt att det även i det praktiska arbetet klart framgår vem av dem som är förundersökningsledare och att det är den personen som utövar de befogenheter som tillkommer denne, såsom att fatta beslut om tvångsmedel. En sådan ordning har såvitt framgått tillämpats i t.ex. Knutbyärendet.

Det är däremot, som jag nyss konstaterat, självfallet godtagbart att en biträdande åklagare under viss tid träder in och ersätter förundersökningsledaren när denne av någon anledning är förhindrad att utöva sitt ledarskap. Den biträdande åklagaren kan då givetvis, på eget ansvar, fatta beslut i ärendet. Mot den ordning som jag har uppfattat att BB och CC tillämpade vid utövandet av förundersökningsledarskapet efter de inledande dagarna har jag därför inte någon erinran. Jag noterar härvid även att BB uppgett att utredningsmännen var väl medvetna om vem de skulle vända sig till.

Beslutet om beslag

Av en tvångsmedelsblankett i ärendet framgår att CC den 22 september 2003 beslutade om beslag av ett blodprov som förvarades på Huddinge sjukhus. Dagen därpå verkställdes beslaget genom att blodprovet överlämnades till polisen.

BB har anfört att även om det aktuella beslutet om beslag fattades av CC är hon, som förundersökningsledare, ansvarig för beslutet. Jag har emellertid under föregående avsnitt konstaterat att även om förundersökningsledaren är ansvarig för förundersökningen i dess helhet kan denna regel inte tolkas så att förundersökningsledaren också blir ansvarig för de beslut som en annan åklagare fattar. Såväl CC som BB har uppgett att det var CC som fattade det aktuella beslutet. Av anteckningarna på tvångsmedelsblanketten framgår inte heller annat än att så var fallet. Att de två fört diskussioner i saken och att BB varit enig med CC medför inte någon annan bedömning av ansvarsfrågan. CC är således ensam ansvarig för beslutet.

Bestämmelser om beslag finns i 27 kap. RB. De grundläggande förutsättningarna för beslag anges i 1 §. För att ett föremål skall kunna tas i beslag i syfte att säkra bevisning krävs att det skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott. Vidare skall föremålet vara tillgängligt för sådan åtgärd, dvs. beslutet om beslag skall omedelbart kunna gå i verkställighet (Fitger, Rättegångsbalken del 2, s. 27:3). Föremålet skall vara fysiskt tillgängligt så att det kan tas om hand, förseglas eller märkas och på så sätt omedelbart kan "tas" i beslag. Denna princip har kommit till visst uttryck i lagtext såvitt gäller rättens beslut om beslag. I 27 kap. 5 § första stycket RB stadgas att "Rätten må förordna om beslag å föremål, som företes vid rätten eller eljest är tillgängligt för beslag". Samma princip gäller också då åklagare eller polisman beslutar om beslag. Det har emellertid i dessa fall inte ansetts nödvändigt att införa en särskild bestämmelse om att egendom får tas i beslag

endast under förutsättning att den är tillgänglig för beslag (SOU 1995:47 s. 357). Det kan dock nämnas att i lag (2005:500) om erkännande och verkställighet inom Europeiska unionen av frysningensbeslut har särskilt föreskrivits att åklagare får besluta om beslag av föremål som kan antas komma att påträffas i en annan medlemsstat i EU utan hinder av att föremålet inte är tillgängligt vid beslutet (2 kap. 1 § första stycket). I samma lagrum föreskrivs att ett sådant beslut inte får verkställas i Sverige.

Beslag får inte beslutas i syfte att tvinga fram ett föremål. För att möjliggöra att föremål blir tillgängliga för beslag finns därför bl.a. regler om husrannsakan i 28 kap. RB (jfr Fitger, a.a., s. 28:3). En åklagare kan således inte inför en husrannsakan besluta att visst föremål skall tas i beslag. Han eller hon kan dock lämna direktiv om vilka föremål som skall eftersökas, men det är de personer som utför husrannsakan som avgör om de föremål som påträffas skall tas i beslag (a.a., s. 27:5). I de flesta fall krävs andra tvångsmedel än beslag för att få fram det föremål som, om det skulle påträffas, kan tas i beslag. Dessa tvångsmedel är i första hand husrannsakan, kroppsvisitation och edition (Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, s. 378).

Enligt 28 kap. 1 § RB får, om det förekommer anledning att brott har förövats på vilket fängelse kan följa, i hus, rum eller slutet förvaringsställe husrannsakan företas för eftersökande av föremål som är underkastat beslag. Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan företas endast om brottet förövats hos honom eller den misstänkte gripits där eller eljest synnerlig anledning förekommer att genom rannsakingen föremål som är underkastat beslag skall anträffas. Enligt 28 kap. 4 § RB meddelas förordnande om husrannsakan, utom i visst fall som inte är aktuellt här, av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Förordnande om husrannsakan för delgivning skall alltid meddelas av rätten. Kan i annat fall husrannsakan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas bör, om det inte är fara i dröjsmål, åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande.

Det är inte alltid självklart om en åtgärd, som syftar till att ta om hand ett föremål, skall betraktas enbart som ett beslag eller som ett led i en husrannsakan. Det gäller inte minst i situationer då – som i förevarande fall – den som innehar ett föremål själv på visst sätt medverkar till att detta kan tas i beslag.

Om någon t.ex. på eget initiativ och utan något föregående beslut om husrannsakan eller annan tvångsåtgärd väljer att överlämna ett föremål till polisen, råder det givetvis inget tvivel om att godset kan tas om hand genom ett beslut om beslag. Det förhåller sig däremot annorlunda om personen i fråga väljer att överlämna ett föremål i samband med en husrannsakan eller därför att han fått kännedom om att ett beslut om husrannsakan kommer att verkställas. Även om det i en sådan situation inte fordras någon eftersökning för att göra föremålet tillgängligt för beslag, finns det skäl att utgå från att det är den beslutade tvångsåtgärden som föranlett innehavaren att överlämna föremålet. Inslaget av ”frivillig” medverkan

fråntar därför inte förrättningen dess karaktär av husrannsakan. Enligt min mening bör samma synsätt i princip gälla så snart den enskildes medverkan grundas på ett av brottsutredande myndighet framställt önskemål om att få ta hand om ett föremål som förvaras i hus eller rum eller slutet förvaringsställe som denne disponerar. Även i en sådan situation kan nämligen den enskildes beredvillighet att medverka till att göra föremålet tillgängligt inte sällan ha sin grund i dennes kännedom om de tvångsmedel som står till myndighetens förfogande. Beslag av ett föremål bör därför också under sådana förutsättningar ske som ett led i en husrannsakan. En sådan ordning minskar risken för att de rättssäkerhetsgarantier som omgärdar institutet husrannsakan kringgås. (För ett likartat synsätt, se Gunnel Lindberg, a.a., s. 554 f.)

Jag har i det aktuella fallet inte anledning utgå från annat än att blodprovet skäligen kunde antas ha betydelse för brottsutredningen. Frågan är däremot om kravet på blodprovets tillgänglighet var uppfyllt och om förutsättningar för att ta provet i beslag därmed förelåg.

Som nämnts ovan fattades beslutet om beslag den 22 september 2003 och det verkställdes dagen därpå. CC har upplyst att han informerats om att Huddinge sjukhus hade medgett att blodprovet lämnades ut under förutsättning att det togs i beslag. När beslutet om beslag fattades förvarades emellertid blodprovet alltjämt i sjukhusets lokaler. Som BB har konstaterat fattade CC således beslutet om beslag av blodprovet innan detta var fysiskt tillgängligt. Det saknades därmed rättsliga förutsättningar för beslutet.

Frågan är då vad som hade krävts för att kunna få tillgång till blodprovet i förundersökningen.

CC har uppgett att han, när han av polisen upplystes om att Huddinge sjukhus förvarade ett s.k. PKU-prov, inte närmare reflekterade över vilken typ av register provet härrörde från. Jag har förståelse för att det inte är allmänt bekant vad som karakteriserar PKU-biobanken. Däremot framstår det som anmärkningsvärt att CC inför sitt ställningstagande inte informerade sig närmare om biobanken, dess ändamål och den lagstiftning som gäller för dess handhavande. Enbart det förhållandet att han fick uppgift om att sjukhuset tidigare lämnat ut prov från biobanken kan inte betraktas som tillräckligt underlag i fråga om vad hans kommande beslut avsåg. Utan kunskap om vilka regler som gäller för biobanken kunde han givetvis inte göra en bedömning av vilken vikt som det kunde finnas anledning att tillmäta de intressen som talade mot den tilltänkta åtgärden.

CC har vidare, som framgått, uppgett att han fick information om att sjukhuset skulle lämna ut provet under förutsättning att det togs i beslag. Han uppfattade detta som ett villkor från sjukhusets sida av innebörd att mottagandet inte skulle ske "formlöst". Han har också anfört att det inte var hans beslut som tvingade sjukhuset att lämna ut provet.

Det står emellertid klart att sjukhusets samarbetsvillighet inte kunde tolkas som att sjukhuset avsåg att frivilligt överlämna blodprovet. Det givna beskedet innebar ju tvärtom att sjukhuset avsåg att medverka endast under förutsättning att ett tvångsmedelsbeslut fattades. Det måste också redan vid föredragningen ha stått klart för CC att initiativet till att provet skulle göras tillgängligt i utredningen inte kom från sjukhusets sida. I denna situation hade, som jag nyss utvecklat, fordrats ett beslut om husrannsakan för att göra provet tillgängligt för beslag. En annan sak är att CC på goda grunder kunde förvänta sig att sjukhuset skulle komma att medverka vid en verkställighet av ett sådant beslut.

Av det sagda följer att CC – i motsats till vad han själv föreslagit – inte heller kunnat ta sjukhusets medgivande för gott och beordrat polis till platsen så att ett beslut om beslag kunde fattas när provet var fysiskt tillgängligt. Ett sådant förfarande skulle vara liktydigt med att kringgå de rättssäkerhetsgarantier som omgärdar institutet husrannsakan.

CC har uppgett att han, för det fall att sjukhuset inte medgett att lämna ut provet och ett beslut om husrannsakan således hade erfordrats, ”högst troligt” hos Stockholms tingsrätt skulle ha begärt ett förordnande om husrannsakan. Det är även min uppfattning att frågan om husrannsakan borde ha underställts tingsrätten. Avvägningen mellan brottsutredningens intresse, å ena sidan, och de motstående enskilda och allmänna intressen som regleringen av bl.a. frågor om utlämnande av prover i lagen om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. syftar till att tillgodose, å den andra, hade då kunnat komma under domstols prövning.

Med dessa uttalanden avslutas ärendet.